

EMIL GHIȚULESCU

Ambasador
în vâltoarea istoriei

Drumuri spre necunoscut. Cum am ajuns ambasador în Pakistan și în Afganistan

— **A**ș dori să-l văd pe domnul ambasador! Să-i spun „La mulți ani“!

Întinericul se lăsa ușor peste orașul învăluit de pâcla unei ploii mărunte, care diminuea și mai mult vizibilitatea. Era într-o seară, la Hanoi, înaintea Anului Nou. Persoana care sunase la poarta Ambasadei României era un bătrânel îmbrăcat modest, cu o figură obosită, dar luminoasă. A avea o barbă lungă și subțire și ochi calmi, zâmbitori. Portarul se uita curios la el și își înfrână prima reacție:

— Am să văd dacă mai este la ora asta și dacă vă poate primi.

Când șeful misiunii intră în sala de protocol și oaspetele se întoarse cu fața, rămase împietrit. Sau înlemnit. Depinde de „materia primă“ la dispoziție. În fața ambasadorului, fără gârzi, fără însoțitori, se afla însuși Ho Chi Minh, Fidel Castro al Vietnamului, părintele Vietnamului, cel care i-a redat independența și care va beneficia, mai târziu, de un mausoleu în plin centrul Hanoiului, iar Saigonul va primi numele său.

— L-ai văzut pe Ho Chi Minh?

— Da, dar trebuie să stai la coadă. Aici se organizează peregrinări zilnice de mii de persoane, la 11:00 se închide vizionarea, trebuie să ai o ținută corespunzătoare etc.

— L-ai văzut? Cum e?

— L-am văzut și nu prea. Te uiți de sus în jos și îi vezi bine doar mâinile.

Ca pe Hugo Chávez. Stăteam la coadă, la Academia Militară din For Tiuna, Paseo de los Próceres, să ne luăm adio de la marele ideolog al socialismului secolului al XXI-lea. Murise oficial pe 5 martie 2013, în Spitalul Militar din Caracas, iar neoficial, pe 30 decembrie 2012 la Havana. Înaintea mea erau Mahmoud Ahmadinejad, președintele-„speranță“ al Iranului, Dilma Rousseff a Braziliei, care sărutase mâna Gabrielei Chávez, una dintre fetele lui Hugo, în semn de mare compasiune, și Cristina Fernández de Kirchner, președinta Argentinei, cu fața în lacrimi, în amintirea milioanelor

de dolari ajunse la Buenos Aires în avioane speciale, pentru a-și plăti datoria externă a țării sale. Cristina Kirchner, despre care președintele José Mujica al Uruguayului, uitând că microfonul rămăsese deschis, avea să spună la o reuniune internațională că „este mai dusă cu pluta decât ramolitul de bărbatu-său“, cel care fusese președintele Argentinei înaintea ei. O orchestră interpreta ritmuri alerte, melodii sprintăre, cum le plăcea lui Hugo și buniicii sale din Sabaneta, statul Barinas, unde se născuse la 28 iulie 1954.

— Mai repede, mai repede! ne îndemna politicoșul oficial, încât n-am apucat să văd decât o proiecție a lui Chávez, ceva ca prin ceață, printr-o crăpătură de geam a sarcofagului masiv.

— L-ați cunoscut pe Chávez?

— Nu, când am ajuns eu la Caracas, murise. Dar mi-a povestit predecesorul meu, un fost coleg de liceu, ex-director al Institutului Meteorologic, cum a fost când și-a prezentat credențialele.

— Un meteorolog, ambasador!

— De ce nu? Pe aici, pe la Caracas, trecuseră numai „profesioniști“ sadea: Aneta Spornic, celebra ministreasă a învățământului, Leș, Papala, consilieri prezidențiali, o traducătoare la o ambasadă.

— Eu nu știam atunci spaniola, povestește ambasadorul-meteorolog, așa că am rostit câteva cuvinte în franceză.

— Și el?

— El a răspuns, dar nu știu în ce limbă, pentru că doar mima că vorbește. Nu se auzea niciun sunet. Dar pe urmă a fost foarte amabil, prin translator, ne-a întrebat ce face Alexandru, nepotul nostru care se născuse cu o săptămână înainte. Știa tot și te făcea să-i simți prietenia din prima clipă. Da, era charismatic.

Deci, ambasadorul îi vorbise în franceză, pe care o stăpânea, limbă însă de care Chávez habar n-avea, iar Chávez mimase că îi răspunde. În ce limbă? Mister! Cel puțin la curtea Ecaterinei a II-a lucrurile erau clare: dacă ambasadorul nu vorbea franceza, i se răspundea în rusă. Așa că bănuim că Chávez a mimat un răspuns în spaniolă.

— Cum ai ajuns ambasador în Pakistan și Afganistan?

— Printr-o întâmplare. Eram director-adjunct la Departamentul Asia-Pacific, director plin era Cristian Teodorescu, un diplomat erudit, care cunoștea limba farsă, făcuse facultatea la Teheran, la fel ca Vasile Sofineti, care avea să-l înlocuiască apoi ca ambasador în Iran. Într-o zi, mă cheamă Mihnea Constantinescu, director general, dar în fapt ministrul de externe în funcțiune, întrucât titularul era supraocupat cu învârtelile politice.

— Domnul „so what“?

— Da, domnul „so what“. Îi plăcea expresia.

— O învățase de la soție?

— Nu, că nevastă-sa era arabistă. Ar fi zis *kulu tamam* dacă era sub influența ei.

— Și nu era?

— Categorical, nu! Stăteau, atunci, după ce devenise prim-ministru, în Strada Gogol nr. 2, în Primăverii. Soția se plângea că spațiul e prea mic pentru demnitar, pe care începuse să-l vadă doar la televizor. Numai noaptea târziu venea acasă.

— Dar pe Petre Roman l-ați cunoscut bine?

— Oarecum, o cunoșteam mai bine pe mama lui, doamna Hortensia, „spanioloaica“, directoarea emisiunilor radiofonice pentru străinătate. Eu lucram la televiziune și ne mai vedeam pe la conducerea Radioteleviziunii. Pe Petre l-am cunoscut mai întâi ca prim-ministru, când a venit la Montevideo în vizită. Eu abia sosisem la post ca secretar II, primul meu post diplomatic, trimis de Anton Sârbu și Bogdan Baltazar, cu aprobarea adjunctului ministrului de Externe, Teodor Meleşcanu. Inițial, îmi propuseseră să plec însărcinat cu afaceri *ad-interim* în Venezuela, să o înlocuiesc pe Aneta Spornic, dar și-au pus pilele în funcțiune consilierii președintelui Iliescu. Auziseră că în Venezuela sunt fete frumoase.

— Dar ați așteptat cam mult!

— Un diplomat trebuie să aibă răbdare. Eu, după ce reușisem să fug din TVR din cauza cenzurii lui Ceaușescu, fusesem șef de promoție la Academia Diplomatică, coleg, printre alții, cu Marian Dinu, George Dumitru, Paul Ionescu, ambasadori și șefi de misiune sau diriguitori SIE, dar, după vreo doi ani, am fost chemat la Personal de către directorul Pandelescu, care mi-a comunicat că structura MAE „se îmbunătățește“ și, ca urmare, devenisem disponibil. Cu mult timp înainte de Pandele fusese directoare de personal tovarășa Ana Tamaș care căsătorea angajații MAE după dosar. Trimițându-i apoi la post în exterior. Culmea e că unele mariaje, încropite pe bază de origine sănătoasă, au rezistat chiar mai bine decât cele din dragoste. Am aflat că, de fapt, eram dat afară, pentru că socrul meu ar fi fost membru al unui partid istoric. Bine, dar înainte de a fi primit la Academia Diplomatică sau în MAE nu se făcuseră verificările de rigoare? Socrul meu, care a și murit de cancer la câteva luni, agravându-i-se boala din cauza supărării, mi-a spus că nici măcar nu fusese simpatizant, dar, așa cum se întâmplase de atâtea ori, pentru că nu dorise să colaboreze cu Securitatea, fusese turnat. La ce îmi

folosea că, după câțiva ani, aveau să-mi confirme oficial că socrul meu îmi spusese adevărul?

— Poate că ați fost dat afară și pentru implicarea dumneavoastră în meditația transcendențială!

— Nu, nu, asta a fost mai târziu, prin 1986.

— Să revenim la Petre Roman.

— Deci, a venit în vizită la Montevideo. Prima lui grijă a fost să-și instaleze un telefon prin satelit. Eram lângă el când l-a sunat pe Ion Iliescu: „Nelule, am fost primit aici ca un șef de stat, cu 21 de salve de tun. E nemai-pomenit!“ Toata vizita a fost nemai-pomenită, astfel că, întorcându-se la București, l-a propus pe șeful misiunii diplomatice din Uruguay, de dinainte de revoluție, însărcinată cu afaceri *ad-interim*, ca ambasador. Deși se hotărâse ca toți șefii de misiune „de dinainte“ să fie rechemați. Dar domnul însărcinată cu afaceri, plecat pentru îndeplinirea formalităților în țară, s-a întors ca ambasador numai după șase luni.

— De ce?

— Veți vedea. Între timp, rămas ca însărcinată cu afaceri *ad-interim*, cumpărasem actualul sediu al Ambasadei din Montevideo, fosta ambasadă a RDG, o clădire superbă, pe malul estuarului Rio de la Plata, după îndelungi negocieri cu ambasadorul RF al Germaniei, un diplomat de înaltă clasă și onest, care i-a refuzat pe chinezii care voiau să cumpere clădirea cu un milion de USD puși jos, în timp ce noi îi oferisem numai 400 000 USD în rate, prin Bundesbank. Începuserăm însă primii târguielile și nemții au fost corecți. Din București au venit muncitori să renoveze edificiul, s-a muncit zi și noapte, am stat mult timp fără instalație de încălzire, în praf și în zgomot. Dar a ieșit o frumusețe de ambasadă pentru un colectiv mic, ca al nostru. Microfoanele le luaseră refegiștii, după cum mi-a mărturisit ambasadorul vest-german. Însărcinată cu afaceri a venit deci ca ambasador, după șase luni de odihnă în România.

— De ce a întârziat?

— Pentru că, înainte de a pleca pentru audieri la Parlament, avusese un conflict cu familia administrativă. Am reușit să-l convingem să se mute din clădirea Ambasadei în oraș. Numai că familia respectivă nu l-a iertat, tatăl administratorului fiind șoferul președintelui, care i-a amânat, ca sancțiune, semnarea scrisorilor de acreditare șase luni, și numai după ce familia în cauză fusese transferată la Ambasada României din Caracas.

— Ce-a zis ambasadorul când a venit?

— A vizitat cele trei etaje ale Ambasadei, totul era impecabil, și apoi, în sala de protocol, când noi ne-așteptam să ne mulțumescă pentru efort și sacrificii, s-a uitat fix afară, unde era un soare strălucitor, și s-a întors spre noi, vădit iritat: „Dar cuier n-avem?“ Da, n-aveam și nici nu era nevoie. Asta în loc de „mulțumesc“. Dar la câteva luni a fost rechemat, după ce un grup de ziariști din țară făcuse o vizită în Uruguay și luase cunoștință de modul nedemocratic în care ambasadorul trata presa română și conducea Ambasada.

— Domnule ministru Adrian Năstase, dacă nu-l rechemați imediat, vom continua campania de presă contra ambasadorului. Secretarul de stat Gheorghe Tinca a venit fulger la Montevideo și a confirmat, printre altele, boicotarea de către marele diplomat a unei conferințe de presă cu ziariștii români... Și l-au rechemat.

— Deci, v-a chemat Mihnea Constantinescu...

— Da, și mi-a propus să-l înlocuiesc pe șeful misiunii noastre la Belgrad. „Din cauza bombardamentelor, s-a cam țicnit“, mi-a explicat. „Are nevoie de o vacanță.“ A trecut un timp și nu s-a întâmplat nimic. Probabil, își revenise din țicneală. La un alt bombardament. Directorul meu îmi spuse: „Vezi că devine vacant postul de ambasador în Pakistan. Săvuică își încheie mandatul. George, nu fiică-sa, fotomodelul. Vrei să mergi?“ Sigur că voiam, dar i-am spus că e o nebunie, că propunerea trebuia să vină de la ministru și apoi să fie agreată de prim-ministru și de către președintele României, Emil Constantinescu. Ar fi fost pentru prima dată când propunerea pornea de la acest nivel inferior. Devenisem inovatori. Incredibil, dar adevărat: în două luni, propunerea noastră fusese aprobată, trecusem cu brio de Parlament și, chiar în ziua în care președintele Constantinescu își începea ultimul său turneu ca șef de stat, în Australia și Thailanda, unde îl însoțeam, primeam scrisorile de acreditare. În avion îmi spusese ca să audă și ceilalți: „Ți-am semnat credențialele, dar nu uita că pleci într-un viespar.“

Eram la București, în aeroport. După-amiaza. Mă reîntorceam din concediu. 11 septembrie 2001.

— Pasagerii pentru Nicosia și Dubai sunt invitați la avion!

Erau puțini. Cam 20-25. Mai aveam timp să-i dau un telefon soacră-mii. Era singurul nostru părinte care mai trăia. Tata murise când eram la Montevideo. Anunțul de acasă venise târziu și n-am mai ajuns la înmormântare.

— Alo! Alo! Chiar acum mă îmbarc. Ai primit telefon de la fete?

— Așteaptă, să închid televizorul!

Vocea soacrei mele tremura. Speram să nu fie ceva rău cu soția și fiica aflate încă în vacanță. Apoi, peste câteva secunde, cu o voce alarmată:

— Mă auzi? Întoarce-te imediat! A început războiul. New York-ul e distrus.

— Cuuum?

Asta înțelesese ea.

— Unde e război? am întrebat.

— În America.

— Bine, dar eu călătoresc spre Dubai. În partea cealaltă. Nu te îngrijora! Trebuie să urc în avion. Vă sun când ajung.

În timp ce închideam telefonul, am apucat să mai aud că tocmai de avioane era vorba. Ecranele televizoarelor din sala de așteptare rămăseseră mute. La fel, radiourile. Eram ultimul la îmbarcare. Am urcat în avion și m-am așezat pe locul de lângă fereastră.

— Nu vă puneți centurile! Coborâți!

Ordin. Voce imperativă.

— Fiecare să-și recunoască bagajele!

Aterizarea la Nicosia nu ne-a adus prea multe noutăți. Toți eram îngroziți ca teroriștii să nu acționeze și pe alte linii, în alte aeroporturi. Noaptea târziu, după numeroase controale, ne-am îmbarcat din nou. Abia la hotel, în Dubai, pe ecranul enorm din cameră, am văzut dezastrul și m-am cutremurat. Era înfiorător. În avion, spre Islamabad, pe 12 septembrie 2001, am călătorit cu echipa BBC. Cu faimoasa Lyse Doucet. Duceau 17 tone de materiale TV, care aveau să ocupe două etaje ale Hotelului Marriott din Islamabad, gazda acestei formidabile echipe de la BBC.

Invitație în Afganistan

Ziua de 15 decembrie 2001 debutase cu o ploaie rece de iarnă și cu o furtună care nu se mai domolea. Pe Nazimuddin Road, în apropiere de Blue Area, în plin centrul Islamabadului, spre miezul nopții, circulația se blocase atât ca urmare a ploii abundente, cât și din cauza arborilor scoși din rădăcină și aruncați ca niște podețe transversale peste pâ râurile care invadaseră strada. Vremea se stricase pe la prânz și, spre seară, începuse să fulguiască, un fenomen rar pentru orașul întins la poalele munților Margalla. Înaintam încet, cu precauție, spre Ambasadă, la oră târzie, pe un drum îngust de la marginea pădurii care străbătea așezarea. Luminile Toyotei Land Cruiser tăiau întunericul, proiectând umbrele uriașe ale piniilor albaștri pe caldarâmul înghețat. Promisem un telefon de la ofițerul de serviciu. O comunicare importantă tocmai venise de la Kabul. Acceleram, pentru a recupera din întârziere, când în bătaia farurilor se iviră contururile unei turme de porci mistreți care traversau liniștiți spre cealaltă parte a lizierei. Carnea de porc n-avea căutare în Islamabad, așa că traiul animalelor țepoase nu era tulburat decât poate în apropierea Crăciunului, când unii vânători de pe la ambasadele creștine își mai încercau norocul, aruncând în ele cu sticle de Stalinskaya și Wyborowa. Intrasem deja pe Akbar Khan și nu mai aveam decât cinci minute până să ajung pe Strada 88 a reprezentanței diplomatice a României. La poartă nu era nimeni, dar din cortul militar așezat în apropiere se ivi un soldat, acoperit până peste cap de o capă de lână groasă, cu Kalașnikov-ul sub braț, care mă recunoscși și declanșă sone-ria. La secretariat se afla depeșa prin care se cerea urgent numele persoanei desemnate pentru a reprezenta statul român la ceremonia de la Kabul a instalării guvernului condus de Hamid Karzai. Un nume de lider care făcea înconjurul lumii. De mai multe ori. Și cu care voi deveni prieten. Dar pe atunci nu știam decât că tatăl lui trăise în Quetta, oraș pakistanez la granița cu Afganistanul, și că fusese omorât de talibani. Poate chiar de talibanii care pierduseră Kabulul în noiembrie 2001. După Conferința de la Bonn, se ajunsese la o formulă de executiv cu miniștri aflați la Roma, Bruxelles, Melbourne și prin alte părți ale lumii și, desigur, în Afganistan.

În timp ce se scria informarea pentru București, am ieșit afară, la aer curat. Vântul sufla în rafale, îndoind spre curtea Ambasadei un brad uriaș, cu mult dincolo de zidul despărțitor. Și pe vreme bună stătea aplecat, ca un bătrân gârbovit de poverile vieții. Probabil că Centrala MAE va decide să merg la Kabul. Pe 22 urma să aibă loc instalarea. Ninge și la Kabul? Voi găsi avion? Cu mașina era imposibil, absolut imposibil de ajuns. Drumuri impracticabile, mai ales la vreme de iarnă. Câmpuri de mine, ambuscade, talibani, Al-Qaida. Înălțimi de netrecut. Mi se făcu și mai frig și intrai în birou. Cum voi traversa munții Hindu Kush, cu faimosul Tora Bora? Voi reuși să ajung la timp? Dacă voi ajunge. Și dacă nu? Nu-mi era frică. Știam că de moarte nu scapă nimeni. E un examen pe care îl trecem cu toții. Nu există corijenți. Toți obținem nota maximă. 10 sau poate chiar 12, ca în America de Sud, unde lucrasem patru ani și pe care o regretam. Ce să caut în Afganistan? Priveam spre ușa larg deschisă. Și când lucram, obișnuiam să n-o închid. Colegii care aveau nevoie de vreo aprobare sau consultare intrau ca la ei acasă. Eu stabilisem regula, din respect pentru mine și pentru ei. Dintr-o fotografie, Cristina și Ana-Maria îmi zâmbeau complice. Curaj! Prin câte n-am trecut împreună? Filipinele, cu atâtea uragane devastatoare (din două în două luni luam Lufthansa de la Manila spre Bangkok), zborurile îngrozitoare de la New York spre Rio de Janeiro, cu traversarea Bermudelor, și apoi aterizările ratate de la Montevideo, din cauza vijeliilor, cu reveniri la Buenos Aires sau la Rio. Dar cele două căderi de deasupra Cordilierilor? Pistolarii lui Iliescu se albiseră la față, uitând să-și mai recupereze armele care le zburaseră de sub picioare, iar ziariștii se săltaseră cu capul în tavan, parcă pentru a vedea mai bine vârfurile acoperite de zăpadă, care se apropiau vertiginos. Vechea carapace a lui Ceaușescu rezistase totuși prăvălirii în gol și, după ce scăpaserăm ca prin minune din centrul unui ciclon, am aterizat la Santiago de Chile. Dar, stop! Stop cu amintirile!

Referentul de telecomunicații îmi prezintă notificarea.

OK. Dă-i drumul! Cu transmitere imediată!

Părăsii Ambasada. Ar mai trebui pus un gard de protecție și zidul din spate înălțat. Camerele de luat vederi, re poziționate. Mâine să mai vedem o dată necesarul. Oricând ne puteam aștepta la surprize: o bombă, forțarea intrării în Ambasadă, demonstrații de protest, incendierea clădirii, violențe, răpiri, mă rog, tot ce-ți dorești. Atacarea Afganistanului la 7 octombrie îi radicalizase și pe cei mai moderați musulmani. Creștinii declanșaseră războiul și ei ar fi trebuit pedepsiți. Mă îndreptam spre reședință, urmărit de rafalele de zăpadă care nu conteneau și de o armată de gânduri. Și de o

mașină care nu era a noastră. Protecție sau supraveghere? Greu de spus. Mai ales după 11 septembrie 2001.

Răspunsul l-am primit peste două zile: „Ca ambasador, veți reprezenta România la ceremonia de instalare a guvernului condus de către Hamid Karzai. Veți transmite mesaje de felicitare din partea președintelui și a prim-ministrului, precum și a ministrului de Externe.“ Zis și făcut, dar cum să ajung la Kabul? Primul telefon l-am dat la serviciul umanitar al ONU. Pentru data de 22, nu mai există niciun loc. Înghesuală mare: oameni politici, diplomați, ziariști din întreaga lume. Noroc de prieteni. Cineva mi-a suflat că Lakhdar Brahimi, reprezentantul special pentru Afganistan al Secretarului General al ONU, va trece prin Islamabad (loc de tranzit obligatoriu) și că, în avioneta sa de 8–10 persoane, s-ar mai putea găsi un loc. Dacă există bunăvoință și recomandări. Am acționat imediat, dar confirmarea am primit-o cu o zi înainte de decolare.

— Domnule ambasador, veți fi prezent la aeroport în 21 decembrie, ora 07:00. Avioneta va decola în jur de 08:30-09:00. Veți ajunge la Kabul după o oră de zbor. Atenție la bagaje! O servietă, nu mai mult. Întoarcerea la Islamabad v-o asigurați singur.

— OK, *boss!* *Hogaya*, adică *it's done*, s-a făcut.

Ca și când ar fi vorba de taxiuri. Iei unul, dar te întorci cu altul. Fluieri și se oprește. Ce era să fac? E bine și așa, adică *tike*, în limba locală. Marea aventură era pe punctul de a începe. Cu o zi mai devreme. Eram primul român care încerca, în ultimii poate câțiva zeci de ani, să ajungă în Afganistan, pământ de legendă, cu o istorie fantastică, de mii de ani, cu invazii fără număr și incredibile amestecuri de populații. Perși, kusani, sasanizi, arabi, mongoli de-ai lui Genghis Khan și Tamerlan. Și câți alții nu se vor mai fi perindat pe aici? Ocupați și totuși liberi, adică cu o sete de a fi liberi, care te înfioară. Dar abia la 19 august 1919, prin Tratatul de la Rawalpindi, independența Afganistanului era recunoscută. Așadar, plecarea spre necunoscut: 21 decembrie. Direcția: Afganistan.